

Илази сваке недеље
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредништ-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ОТВАРАЊЕ ВИШЕ ДЕВОЈАЧКЕ ШКОЛЕ У НОВОМЕ САДУ.

У недељу 1. децембра, после призива св. духа у саборној цркви, отворена је у новој школској згради за основне школе српске у Новоме Саду виша женска школа новосадска. Председник црквене општине Ст. Брановачки разложио је у подужој беседи важност ове школе. После њега говорио је пр. управитељ те школе г. Варађанин беседу у којој је исказао, шта ће се учити у овој школи и како. Беседу ту саопштавамо ниже. После беседе прочитан је телеграм управитеља пренерандије Сомборске, којим честита отварање школе. Господин управитељ пренерандије Вукичевић радује се из два узрока отварању ове школе; што је народ добио вишу женску школу и што су на њој главни учитељи његови ђаци. Нека се ђаци угледају на учитеља те нека напредује и ова школа као учитељска! У вече беше село у позоришној дворани у корист тој школи, пошто ће се од новца што претече, куповати сиромашнијим девојчицама што им нужно буде за ручни рад. Село је ово приредила позоришна дружина са одбором одличних госпођа. На селу је говорио професор гимназијски Јовановић о развиту женског образовања. Млада учитељка на вишој женској школи, кћи познатог вештака молера Симића, говорила је о задатку учитељке на тој школи. Осим тога беше претставе свирке и певанке, што је све лепо и хвале вредно било, но најлепше је, највећу хвалу заслужује код Србаља или бар у Новоме Саду досад невиђено дело, да су прве госпође служиле на селу са јелом и пићем, које су оне од својих кућа донеле и распродавале да би што више претекло за набаву потреба за ручни рад сиромашним девојчицама. Видети прве госпође у свили и кадифи, де су узеле на се посао послужитеља само да би што више новој школи користиле, то је тако племенито понижење, које их је изнад свију осталих узвисило. Дело то, право је дело хришћанско, то је дело равно ономе, када цар и царица на велики четвртак перу ноге старицама и дворе их. Оне беху царице тога вечера. Хвала им.

Свега, које на каси које за јело и пиће доби-
вено је 473 фор. Чистих остало је 417 фор.

А сад да и ми речемо коју о новој школи:

Школа ова намењена је народу. У њу ће ићи кћери чиновничке, кћери трговачке и занатлијске и кћери земљеделске, економске. У њој ће се спремати оне, да буду добре домаћице, честите жене, и ваљане матере и поред свега праве Српкиње. Из школе ове неће још моћи наше Српкиње излазити у широки свет, да буду доктори адвокати, учитељи чиновници — оне се још неспремају за општину и државу него за кућу. Кућа је њихова општина, њихова држава, њихов свет.

Али као што наша пословица каже да кућа не стоји на земљи него на жени, тако и ми велимо да и општина и држава и свет стоји на кући. Кућа, породица, то је темељ свему, а на темељу томе је најважнији стуб жена, мати и понајвише мати. А да тај стуб поуздан буде, мора бити огањен у ватри светског искуства, да тај стуб виђен буде мора бити осветљен светлилом науке и знања у коме је сакупљено све искуство толике грдне прошлости.

Никад нисмо чули, да је каквом ваљаном човеку мати хрђава била. Ако узмемо народне песме у руке па запитамо каква је овоме или ономе јунаку мати, налазимо да је онака као и он, или управо да је он као и она. Ето првог Краљевића Марка, па каква му је Јевросима мајка. Читамо ли живо-топис светаца, мал да не код сваког хвали се и слави његова мати. Прегледимо ли светску историју и наиђемо ли на каквог славног човека запитајмо му за матер и чућемо јамачно да није хрђава била.

Нас у четрнајстом веку било је бар полак то-
лико колико Руса, и код Руса од 10 милиона од
то доба нарасло је на 70, а нас је у пола мање
него онда. Ко је томе крив? Доста и ратови и
несрећа наша — али понајвише матере.

Ми већ какви смо дасмо. Нећемо да говоримо
о нашим матерама, које су како није било других

школа, училе се код смиренних калуђерица, те постали преподобни ђаволи, или ишле у лер каквог пробисвета, те изашле ђаволски анђели, оставимо се прошлости и садашњости, несећајмо их се и

онако врло мало добра у њима имамо, упримо сви очи у будућност и пријонимо да нам од сад буде Српкиња звезда преодница српске среће.

У то име поздрављамо отварање девојачке школе.

БЕСЕДА АР. ВАРАЂАНИНА

при отварању више девојачке школе у Новоме Саду.

Славна општино и поштована господо и госпође! — Кад посмотримо историју људскога образовања, то ни у једном добу људскога века нећемо толико заузимања и толико бриге око образовања подмладка свога наћи као у данашње наше доба; а кад поособ расмотримо историју чисто женског и то вишег образовања, онда ћемо видети далеко већу разлику између старији векова и данашњег дана. За женско образовање није се до најновијег доба ни мислило. Истина, да је у свакоме добу људскога живота и покрај таке небриге по који образовани изнимак женски се налазио, ал то се не може у рачун изимати. Па с тога, што је наш женски свет у образовању запуштен био, доста је штете људски род трпео и можемо слободно тврдити, да је само женско напуштено образовање узрок био том спором и још далеко потиштеном људском образовању, јер женско је крило прва школа, њихова реч, прва светлост! Но данас се почиње све то на боље окретати. Данас се сви изображенији народи такмиче, који ће више урадити и који ће боље унапредити женско, особито ово више образовање. Данас се сви бољи у народу, а поглавито они, који бригу воде о настави и образовању, свом снагом заузимају, да ово више образовање женске деце у напред подстагну. Данас се и вароши већ, особито оне, које су што се образовања тиче прве, отимљу и надмећу, која ће шта више и лепше установити и завести заради тога бољег и вишег, особито практичног образовања своје женске деце, а и како да не би, кад женски род исчињава половину народа и рода људског и то још ону лепшу, ображљивију и у погледу васпитања деце и подмладка народњег далеко важнију половину; — та то су мајке народу, а са овом речу изрекао сам све, што народ за најсветије држи и има; осим што су женске још и другови мушког рода и то они, што су од природе живљом душом, већом пажљивошћу, јачом стрпеливошћу и лепшим осећајима одарени, да овом живот одлапају и озмиле; и осим, што су то миле домаћице, од којих не само благостање домова и породица, а с њих благостање народа, него и здравље ових, а с овим живот чланова породице и народа зависи. Па код тако великог и светог

опредељења женског рода није чудо, да се на ово образовање данас толика важност и пажња полаже, него је то чудо, како се није одавна и пре на ово него на мушко образовање гледало.

Истина је до душе, да су ову потребу вишег и практичног образовања и васпитавања одраслије женске деце осећали родитељи одавна, а приватни заводи за ово поменуто васпитање мучили се, да жељама родитељским одговоре, али је искуством посведочено, да се јавним заводима сила брже и далеко боље шири по народу разумније држање куће, чување здравља и неговање болесних па и неговање и васпитавање деце, а с овим и благостање, снага и напредак народа, него што се то преко приватних завода за женско васпитање добива, јер компас¹⁾ приватних завода ове врсте увек је више нагињао на друге интересе, а највише на спољну сјајност, него на праву унутрашњу задаћу школску.

Са тих назора пошао је пре 4 године и наш славни народни сабор, те је донео уредбу, којом се за сад помоћу нар. фондова подижу и оснивају две више девојачке школе овде у Н. Саду и Панчеву, а с тог гледишта је и висока влада наша, којој свако, а особито ово образовање у интересу стоји, одобрила ово подузеће нар. сабора и ево смо срећни, да ову вишу девојачку школу у нашој средини данас свечано отварамо.

Па да видимо сада изближе, шта је цел овим вишим девојачким школама и који им је задатак? —

Цел је у кратко да наведем, чисто хришћанско женско васпитање и хармонично²⁾ развијање и изражавање свију женских урођених дарова, а задаћа ове наше више девојачке школе била би: више образовање у опште као и припрема за даље стручно образовање наше женске деце.

Да би се ова задаћа и цел у овим вишим девојачким школама постигла, определио је нар. сабор у § 4. нове школске уредбе за учење следеће предмете:

¹⁾ Компас, то је справа, која показује, са које је стране исток са које запад југ и север. Употребљује се на мору као кажинут, да се на силној води незалута.

²⁾ Реч грчка значи сложено, складно, удешено једно према другом.

1. науку хришћанску;
2. срп. језик и повесницу срп, књижевности;
3. мађарски и немачки језик;
4. земљопис
5. повесницу света и повесницу домовине;
6. повесницу срп. народа;
7. природопис и природословље,
8. математику;
9. науку о држању куће;
10. науку о чувању здравља и неге у болестима;
11. науку о неговању и васпитавању деце;
12. естетику;
13. краснопис и цртање;
14. музику;
15. певање;
16. женски ручни рад
17. гимнастику — и као необвезне предмете стране језике.

Уз науке, што су за све средње школе прописане поглавите су у женским школама;

наука одржању куће у које спада и сав женски ручни рад;

наука о чувању здравља и неговању болесних и наука о васпитању деце

ова три поглавита задатка женскиње.

При предавању свију ових предмета у овој школи поглавита се пажња обраћа на потребе женског живота и на одређење женско и свагда се више пази на оно што срце и душу облагорођује, него на оно, што само знање и разум товари, и по томе се у науци хришћанској поглавито изнаша све оно што буди лепше осећаје;

у срп. језику све што има најлепшег у срп. литератури формом, изразом, и садржајем и ставља се за мустру у овој школи;

из повеснице су главнији за ову школу културни моменти и величине женске, него ратовна освајања; — реформе су важније неге револуције;

код природних предмета пак све, што је у природи лепо и савршено обликом, важнији је момент, као и све што је корисно ил штетно по живот ил здравље човеково претежније је овде, него оно, што је за строгу науку ил за трговину и индустрију; — лепа облици у минерала, у биља и у животиња и лепа страна човекове душе биће предмет учења, по чему је дакле естетично схваћање и схваћање с душевне стране претежније него истеривање системата.

у физици и хемији поглавито ће се пазити на оне снаге и законе и на разјашњавање оних справа и појава, што у женски живот засецају и што их ове у своме раду и животу више требају; а како је образовање добрих домаћица једна од поглави-

тих задаћа ове школе, то ће се у предавању природних наука и на ово пазити и обзирати тим већма, што у нас још ни књига о овом написаних нема.

Што се даље тиче учења женских радова мора се нагласити, да се овде не могу учити луксузни и вештачки радови, него поглавито оно, што у свакој кући треба; а луксузни се радови данас за то нерадо гледе у овој школи, што и родитељима велики трошак чине, а у деци савладају душу, па кад пређу у обичај и нарав оно затиру кућу и породицу, а тим осујете задаћу школе.

Не ваља заборавити, да је и у овој школи уз науку главна ствар васпитање, а у овом специјално развијање, снажење и утврђење смерности, стрпљивости, самопрегоревања и умиљатости ових најкраснијих својстава женске душе. Васпитање је овде, тако важна ствар, да ни један од учитеља ни у највећој ватри за науком несме ни један часак занемарити га. Ни један ружан ил неваљао обичај несме се кроз прсте гледати, нити ће се допустити да увати корена, него ће се све на то пажња клонити, како ће се у овој деци пробудити воља за свим, што је лепо и племенито.

Ни карактер дечији не ће се из вида губити, него ће се сва радња на то клонити, да се деца привикавају у строгом вршењу и поштовању својих дужности и у радовању у раду а презирању свега, што само обмањује и савест и вољу узнемирује.

Још је леп украс за девојку и спољна пријатност и умиљато понашање, па за то ће се и на ово колко је више могуће обзирати.

А све што ћемо са женском децом чинити, чинићемо с леним и никада ништа с ружним, па ни у највећем злу њиховом, и то колико њих ради и успеха с њима, толико још примера ради и оне свете идеје васпитања.

То је укратко цел и задаћа ове школе, на што ћемо ми наставници сву своју снагу уложити, да је по савести и души вршимо.

Па кад сам тако летимице прошао разлоге о позиву и задатку ове школе, нека ми се на завршетку дозволи још и то, да изјавим у име моје и младог учитељског тела топлу благодарност како славној овој општини, и председништву јој, тако и високом нар. Савету на поверењу, што су га у нас положили и изјављујући, да добро знамо и осећамо сву тежину на нас стављене одговорности, — заветујемо се, да ћемо све своје снаге овом младом заводу и храму наука посветити и да ће нам непрестана брига бити не само, да оправдамо збор наш, него и да ова лепа и по својој врсти прва школа намењена вишем женском образовању, славној општини овој, школском савету, сабору и

народу осија образ, а родитељима, да ћемо пазити и чувати поверену нам децу као најскупоценије благо, — као светињу; али молимо уједно да нам и они од своје стране на ругу иду, да и они

код куће нама и деци буду пријатељи и помагачи бар што се васпитне стране тиче, јер само с њиховом помоћи и наш труд може благослова и подпуна успеха имати.

ЈЕДНО ПИСМО ИЗ БОСНЕ.

Ми смо научили да из Босне само плач и јаук, жалбу и тужбу слушамо. Глас, који од свога рођака ових дана добисмо из Бањалучке, после Сарајева највеће вароши босанске, изгледа нам као румена ружа у руци у црно обучене виле српске. „Јеше пољска незгинула“ рекао би снуздени Пољак, прочитао писмо, које смо из Бањалучке добили, а ми узкликнусмо: Ако и јесте данас Босна жалосна али је још поносна.

„Мили и драги роде мој, пише нам рођак наш! Скоро месец дана има, како сам амо дошао и кроз то време ни на што не могу потужити се до једино на то, што нисте и ви овде, да сви ту красоту, тај дивни рај божији уживамо. Помислите себи наши кићени Срем са равном Бачком спојен; пренесите ту неброј речица ердељских, па онда тек можете имати појма о лепоти околине бањалучке. Врбас вода, која средом вароши тече, лети с плаветнилом небеским, на оплићим местима можеш јој шљунке на дну избројати; бистра је као капљица сузе из здравога ока. У њу утичу силни потоци и извори већином лековитих минералних вода и то топлих. Јуче сам се купао у „Аусу“. Има пешице до њега један сахат кроз турску варош и иза њега још се толико варош отегла. То је купатило још из старог римског доба и вода је у њему од природе топла, може бити до својих 20—до 25 степени топлоте. Једини станови су скупи, оно друго све је јефтино. Ока (две фунте и фртаљ) меса пресна стаје 20 н. а. вр. Ока хлеба 8 н. а. вр. Ја на дан не трошим на јело више од 50 новч. а. вр. и жи-

вим, штоно ви тамо кажете, госпоцки. Ви се тужите на глад и скупоћу, па овамо, кући својој! Бог ју је дивно за нас саградио, само се гад у њу увукао. Дођите да га исчистимо. Камо среће, да се нисмо ни сељакали, сад се не би питало чија ће Босна бити!

Ко хоће да ради, овде се даје заслужити. Ја осим плате своје добивам од 6 ученика Срба, које учим немачки 24 ф. а. вр. а од 3 Турчина 3 дуката, осим тога четворица Срба хоће да уче виолину па и ту ће нешто пасти. Народ ме је врло лепе примио. Овде су Срби већином све сами трговци богатаци; њине су куће најлепше. Нове куће зидају по европском кроју све на један кат а по европски их намештају. Турске су куће све неке мале даншчаре. Све је благо у српским рукама. Да видите само то богатство у Срба. Девојке и жене им у самим дукатима. Скоро се до појаса дукати нанизали, а фес сам дукат покрио.

Био сам код једног грађана у сватови. Сам кућни намештај младожењин вреди до 20 хиљада форината, а тако и младиних родитеља. О вечери беше 9 разних јела а о ручку 14. Шта ти ту не беше, па онда да им видите посланице, све сам шећер и мед. Једном речи благо, силно благо, а нису се стврдли но живе лепо, уредно. Био сам у више кућа у посети. Свуда је лепо. Песму и свирку јако волу. Тим сам им се свуда допао, а нарочито са смерном но досетљивом шалом бачком, и сватовским песмама нашим. Гоњеници, нису на шалу навикнути. Друштво је српско сложено и помажу један другоме.“

СРПСКА УЧИТЕЉСКА ШКОЛА У СОМБОРУ.

(Свршетак.)

По закључку истог нар. сабора установљене су 4 проф. катедре у срб. учит. школи Сомберској с платом од 1000 фор. и 10 ° у име станарине, и са повишицом од 100 фор. на сваки пет година службе; досадашњи редовни професори српске учитељске школе Никола Ђ. Вукићевић и Ђорђе Петровић потврђени су за сталне професоре са урачунањем година службовања а први и са повишицом, која му по годинама службе припада, и наређено је да се стечај на два нова професорска места

отвори; такође је наређено да се за наставу у харм. појању и свирци један; за наставу у графнопису и цртању други, а у гимнастици трећи помоћни учитељ с наградом годишњом од 60 фр. за сваки седмични час наставе постави; притом да се отвори стечај за учитељицу ручнога рада, са 300—500 фр. плате и да се за наставу у практичном вртарству 80 фор. награде одреди.

На редовно издржавање учитељске школе Сомберске одредио је поменути нар. сабор у седници

од 26. Јулија годишњи буџет од 6860 фор. и наредно, да се на издржавање ове школе из срб. нар. клирикалног фонда накнађује сваке године онолико, у колико горњу своту фонд овог приправничког завода подмирити неби могао. По смислу закључка саборског набављена је физикална природописна и геометријска збирка за овај завод у вредности од 600 фор.

Услед тога србски народни школски савет у првој седници својој држаној 6. и 7. Септембра 1871 изабрао је за професора историје, земљописа и немачког језика г. Косту Радуловића бившег професора и управитеља гимназије Сомборске, а за професора математичне и природне науке г. Миту Петровића кандидата професуре. Том приликом је за учитељицу женског ручног рада изабрана гђа Софија Јорговића; за учитеља харм. појања и свирке г. Драгутин Блажек; настава у гимнастици поверена је г. Александру Деметровићу. — Исти је школски савет уваживши оставку много заслужног управитеља учитељске школе ове преч. г проте Ђорђа Бранковића уз писмено признавање његових заслуга за овај завод, у седници од 5. Октобра изабрао за управитеља срб. учитељске школе на три године најстаријег професора Николу Ђ. Вукићевића; наставу у краснопису и цртању поверио је Младену Средојевићу учитељу Сомборском, а наставу у практичном вртарству Антонију Хајдику вртару сл. кр града Сомбора.

У течају школских ферија између 187¹/₃ и 187²/₃ школ. године држан је у срб. учитељској школи практични течај за србске учитеље из војничке крајине, и осталих предела, који се нису у овој учитељској школи учили. Течај тај трајао је до 16—31.Августа. На њему је било 158 учитеља и 5 учитељица. Предавања су држана сваки дан од 7—11 и од 4—8 часова и то понављају у великој дворани Сомборске варошке куће, на месту где је негда био дворан обрбанетана Сомборског

грофа Јанка Бранковића синовца последњег деспота србског Ђурђа Бранковића.

На свршетку овога течаја у присуству госп. гл. школ. референта положише 80 учитеља испит, из методике и добише сведочбе, да се као привремене учитељи и на даље употребити могу.

После овога течаја држана су од 1—6. Септембра предавања учитељима из Бачке, Барање, Славоније, Срема и горњег Баната.

Ово је кратак нацрт из прошлости србске учитељске школе од свршетка 187²/₃ школ. године. Њему придодати још имам да је по гласу записника што се у архиви завода чувају, из ове школе изишло оспособљених учитеља, — осим приватиста, — :

Од 1814 — 1829. године	. 222.
„ 1831 — 1855. „	. 313.
„ 1855 — 1861. „	. 84.

Даље је оспособљено за учитеље

1862. године	. . . . .	17 учитеља
1863. „	. . . . .	19 „
1864. „	. . . . .	26 „
1865. „	. . . . .	15 „
1866. „	свршило је а 1867	
	оспособљено	. 18 „
1867. „	оспособљено је	. 26 „
	и	9 учитељица
1868. „	оспособљено је	. 22 учитеља
1869. „	„ „	. 22 „
1870. „	„ „	. 24 „
187 ¹ / ₂ . „	оспособљени:	. 31 учитељ
	и	3 учитељице
187 ² / ₃ . „	„ „	. 29 учитеља
	и	3 учитељице

По томе дакле до свршетка 187²/₃ школске године изишло је из ове учитељске школе — осим оних који приватно уче или иначе ванредне испите положише, — редовно оспособљених 868 учитеља и 15 учитељица.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

Приповедка.

III.

Сутра долазе Ново-Сађани на сабор! Тај глас узбунио је све Карловце а понављају нас бачке. Та Нови Сад је тада био срце српско с ове стране Саве. Било његово осећало се на жилама на далеко разбачених удова српских. Али, што је за нас бачке најглавније било. Ново-Сађани долазе на својој лађи са барјаци и топови у Карловце, па да их невидимо када дођу да их недочекамо ми баци! А то несме, то не може бити! Али сутра је

школски дан, а директор је запретио да ће бити сваки из школе истеран, ко сутра у школу недође. То је опасно, страшно!

Баба Настин квартир први је замислио да се изађе пред Ново-Сађане. Но како да се иде? Ако ћемо ми сами пропаљисмо, пардона нема. Сви или ниједан! Читава гимназија мора ићи, па нек затворе гимназију, има још гимназија осим карловачке и још бољи. Ићемо у словачке. Јесте да има и

више и бољи гимназија од карловачке, али нема, нећу да рекнем, гори, него јаднији ђака од њених, Половина је „благодјејанац“, учи из милости туђе школу, све је то заплашено и утучено па ко ће те кренути. Но нешто се радити мора. Ми сазовемо из сваке школе по два три најбоља ђака у наш евартир. Ту им кажемо шта смо наумили. Једни скакаху од радости и викаху:

— Хоћемо, хоћемо, а други ћутаху и неговораху ништа. То беху благодјејанци.

— Зар ви нисте Срби запитаће један од скакача ове?

— Јесмо хоћемо али — беше тиј одговор, из кога се дало извести ни да хоће ни да неће, него да несмед..

— Шта али — нема ту али; ви сте кукавице, ви нисте Срби, одласте, нетребате нам, ми ћемо ићи и без вас, избаци један и запева из свег грла гласом пуним ватре и осећаја: „Сад ил никад ваља мрети“, па нек помремо, нек нас потуку, а не да нас само истерају из гимназије!

— Ал не-нас — вас треба потући:

„Ко род изда и крет часни згази
Нека нигде нема уточишта
Нека гине, ди га сабља стигне“.

Ко је тај, који хоће да буде издајица, запита други од оних, који хоће да се иде пред Ново Сађане?

Многима благодјејанцима ударише сузе, а један ће стиснув песницу повикати. Та нека ми само реке ко штогод. Просјак добије крајцару и иде шњоме куда хоће, а ја да сам роб, па не само роб него издајица, ни кукавица нећу бити, баци ћу им „бердов“ и књигу у очи и узеху мотику, али нећу да пред браћом сраман будем.

Живио! Живио! заори се са свију страна. Ми га загрлисмо и дадосмо му руку: Ево деснице.

И остали благодјејанци тронути овим призором пружише нам руке.

— Ево, па нашто изашло.

И нехотице запевасмо сви у глас:

Брат с братом род с родом
И у ватру и у воду.

окрећући се у колу у које смо се случајно ухватили били па напоследку кад један зграби јастук па га под пазуво мету и уђе у среду држећи крај у зуби и за свира кроз нос: дана, дина, тара диди диди, диди — даном — даном, а ми одиграсмо тако момачки да се све пранило.

Сад дакле на ствар.

— Ми смо се заверили, који смо овде, али ни су ту сви. Како ћемо оне друге придобити. Ја држим овако: Сваки нека обиће своју школу још вечерас нека им каже како је то лено, што смо нау-

мили, како кад сви идемо ни једном не може бити ништа, па ако то непомогне, он нека запрети да неће, никад више добивати ексерције (писмене саставе) па ће о испиту добити другу класу, те ће онда морати репетирати школу а то је гадније него сада славно из школе истераи бити, па на другу гимназију ићи, а најпосле ако и тај страх непомогне а оно их ваља кмети.

„Ко не дође на бој на Косово.“

— То је све тако. Али да још нешто пре тога покушамо, Како смо се искупили први ђаци из сваке школе, то да одемо овако скупа директору, па да га замолимо да нам да сутра фрај, па макар и у четвртак накнадили сутрашњи дан. Ако не да добро, ако да боље.

Сви пристасмо на тај предлог и одемо директору. Говорисмо му, како се то не да сваки дан видити така слава и искасмо да сутра не буде школе. Нејде. Обећасмо му да ћемо жртвовати и наш слатки четвртак, за који би се са свим светом потукли, кад би нам га хтео укинути, али бадава. Не могу — несмед, би директоровљев одговор.

— Али Господине свачија је врата данас слобода отворила; само ви —

— Шта, слобода, да ћу ја вама слободу, пребледивши осу се на нас директор, то је слобода, да нејдете у школу, а?

— Ви тако сваћате господине, али дух времена.

— Какав дух — знам ја те духове, који вас распињу, али ћу их ја — само нека фали који сутра.

Сад дакле неостаде нам друго него и против директореве воље ићи пред Новосађане. Уговорисмо, да се сви састанемо на доки. Дока је долина више Карловаца, с оне стране од куд се иде из Буковца у Карловце. Уредисмо да сваки себи набави капу Југовића и црвено перо, или бар кокарду. За једну форинту могла се купити кана с пером а кокарда за шестац. Ко не би имао ни шестака тај ће је добити од другова бадава. Барјак велики порезаћемо се да купимо сви а барјачиће, ко може нека себи направи. Барјак мора бити. Нема ли новаца ко, нашто су му два јастука, него један у нужди да прода чивуту. На доку отићемо рано и то крадом да нас нико неопази. Једни циганском малом, други чак око дворске баште, трећи тенгером. По договору обићемо сваки своју школу. Благодјејанцима рекосмо, да благодјејаније није директорово ни патријархово него Стратимировићево. Он је покојан, а покојни не суде. Он је оставио на ђаке новац свој а није рекао да ови несмеду ићи пред Новосађане. Какав би он Србин био да је он то забранио!

Свима пак рекосмо:

— Ми смо искали, да нас за сутра отпусте од школе, а ми ћемо у четвртак то накнадити: Наш четвртак хтели смо да дамо и недопустише нам. То није ништа што долазе Ново Сађани, а кад се удавала директорова кћи, онда је могло да nebude школе. То је упркос, то је неправда, а кад ми погазимо неправду зар можемо бити криви.

Тиме све готово задобисмо.

Страшљивцима грдним запретисмо да морају бити болесни, ако неће с нама. Једни хоће да иду, али неће да носе барјак него саму кокарду, једни неће барјак него кокарду, али — исход канута, а једни опет неће ни барјак ни кокарду на богме ни кану Југовића и само да буде слоге на све смо пристали, јер их баш не беше много, онако као у доброј години кукоља у жити.

До десет сахата ноћу знали смо како стојимо: Гимназија ће ићи пред Новосађане.

Сад се ваљало што брже спремати за сутра. У баба Настиним квартиру беше као у младожењиној кући, кад ће сутра по девојку. Као да се кити сватовско перје, тако је ту све ужурбало сè и весело иде. Један сече пантљике, други деље дрво за барјак, трећи прави грб, четврти шије, пети мота шести наменшта кану да види како му стоји седми облачи нове ципеле са топанкама, да види да нису тесне, те сутра неће моћи ни узане чакшире ни плаветну душанку обући и сви невају и шалу збијају — али осми нити ради нити нева него само ћути.

То је син солгабирова из Мацарске Кањиже.

— Твоје козе, нису данас код куће, рекосмо му, а он нам опором одговори.

— Ваше неће сутра код куће бити. Ми се тргосмо од тога одговора, и запитасмо га даље, зашто? Он рече само: за то! и на сва даља питања ћуташе.

Кад смо већ легли реће нам:

— Лако је вама, али ја сам цензор. Цензор је ђак из осме школе, који недељом прозива остале ђаке, да види који је остао од цркве. Пази сокаком, кад гимназија иде да прати кога или на другу страну, на ред и осим тога дужан је и ноћу проћи по забрањени мести и јавити директору ако де ђака опази. То беше шпица, шпион директоров.

Ђаци га мржаху, али је баш због тога код директора у великој милости, а и ђаци морају да му се улагују и богме често кад их у крчми ухвати на сву меру чисте, само да их неода.

Цензор је така власт био, да је имао право од другог ђака и новаца узајмити а да му није морао вратити, јер овај не зна шта дан носи, шта ли ноћца црна, па није смео ни искати натраг своје. Цензору суда није било. Он се опије, ларма по сокаку и луна прозоре туђе, али кад дође на суд професорски, он каже; ја сам се правио, само да други мисле да је тако, да сам пијан па да ништа неznam, па бих ја њих онда већ пописао. Па ни сама патрола несме му ништа. Друге кад дегод нађе затвори одмах с њиме седи па није, и још дужна је, кад би он хтео растерати ђаке а ови би му се противили и његову заповест да послуша и бунције у бугару.

Прегорети дакле таку службу то није мала ствар никоме а камо ли солгабировљевом сину.

Па још кад има и нешто разлога: Да бар нисам свама у квартиру, али кад се дозна да се ту све шило и то наочиглед цензору — онда ће свима опростити и ја ћу сам крив бити, и право је; рећи ми се: ти си сам кадар био то покварити, кад ниси ти ћеш сам и кијати. Ја дакле одмах ујутру јављам директору за све.

Ми му говорисмо лепо, молисмо га и претисмо али бадава он се окрену дугару, и рече нам последњу:

— Ујутру вас тужим. Лаку ноћ!

(Продужиће се.)

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Последњих дана дође барону Родићу депутација Далматинаца, који живе у Мостару у Херцеговини и мољаше га да их узме у обрану од Турака. Турци су Аницу, кћер аустријског поданика Мате Шимуновића отели, патерали је да прими турску веру и да се уда за једног Турчина. Кад су се Далматинци томе противили хтедохе их Турци поубијати. Аустријски конзул заузме се за девојку али ни кад је претио, да ће барјак свој скинути, што значи, да ће престати с Турци у миру и љубови живити и да ће Турска са његовом државом имати посла, непоможе ништа. Тужило се

у Цариград и велики везир заповеди да се девојка врати родитељима, но Мостарци Турци непослушаше га. Валија босански одобрио им је поступак и они се позивају на то, да је и сам Алах (Бог) улио девојци жељу у срце да буде Туркиња. Барон је Родић одговорио депутацији да се та ствар не тиче њега него дипломатије. Депутација ће да се обрати на самог цара и замолила је посланика Далматинског Павлиновића, да гледи у Бечу, како би се помогло Далматинцима који у Босни живе, иначе они неће више да буду грађани ау тријске царевине, од које никакве помоћи немају.

— Сабор угарски решио је 28. новембра да се укину жупани варошки свуда а њихов посао да се пренесе на жу-

пане жупанијске. Само су остављени жупани у Новоме Саду, Сомбору и Панчеву.

Хрватски заступници на угарском сабору у Пешти, у својој конференцији, после жешће и дуге дебате закључили су да гласају за индемнитет, т. ј. да се влади пакнадно одобри, све што потроши ма да нема прорачуна за 1875 те се незна колико ће на што потрошити. За то су 28. нов. и они и Саси ердељски гласали. Левичари су том приликом рекли да они немају вере у влади а било је и десничара.

— Акта о избору другог митрополита романског стигла су у Пешту. Избор је потврђен и нови митрополит добиће титулу тајног саветника краљев. Сабор романски биће присутан при инсталацији митрополитској 15 о. м. Расправни сабор пак одгодиће се на неколико месеци.

— Пруска је укинула посланичко место код пане. То је по страним новинама корак од велике политичке важности, коме, вели, се треба Италија да се радује јер је то победа напредка.

— Бивши министар председник Мариновић стављен је на расположење.

— Сабор хрватски сазива се за 8. децембар. Хрватски посланици отиће са пештанска сабора у Загреб, да буду при расправи о дозволи влади, да купи порез у првом кварталу 1875. Посланици ће се договорити и о законима порезним које Гици предлаже, јер ти важе и за Хрватску. „Лојд“ признаје за разрез пореза, који је у Бахово време прављен није за Хрватску правичан, јер је већи по у Угарској.

— Расправа судска у процесу грофа Ариња са Бизмарком, почела је 27. пр. м. и трајала више дана. Пресуда изрекла се у суботу 6 о. м. но до нас није стигла.

— Бизмарк дао оставку, није примљена, земаљски сабор пруски распустиће се.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(О Радивојевићу) имамо да исправимо да је онај што је код Томашевца погинуо био обрштар а не капетан. И он и војска пропали су са издаје. На Србе су горе тада Немци вршили него на Турке, ма да су Срби уз њих војевали, и тако да би их упропастили дадоше војсци обрштара Радивојевића све саме празне фишке без кугала. Пуцају Турци и српски се редови проређују; пуцају и Срби а од Турака не пада нико. Онда Радивојевић онази за што је то. Угњеву своме удари Немца, који је набављао џезану сабљом по глави. Расече му једним махом главу по коле и довати и засече раме. Онда удари са своји јунаци на јуриш и изгибоше славно.

(Жалосна помоћ). Торонталске општине Стара Беба, Кеглевихаза, Мајдан, Мали-Сомбор, Немачки В. Ст. Миклош, Немачки Чанад, Баћанхаза, Валваж Албрехтсдор, молиле су преко жупаније министарство, да им даде 30.000 ф. а. вр. у зајам, да засеју своју земљу. Министарство допусти, да се даде зајам, али да за тај зајам не стоје добре општине него они, који су у жупанијској скупштини гласали за зајам. Трећег децембра о. г. сазвана је конгрегација, но како се напред знало, да ће о зајму горњем бити говора, то дође само 20 чланова на скупштину и они рекоше, да би доцкан новци стигли и кад би они јемчили за њих, и вратише облигацију натраг министарству, а земља сиротиње оста не засејана. Хоће ли и на ту земљу до године већи порез искати?

† Ђорђе Мандровић парох православне цркве српске у Пешти умро је 29. новембра. Живео је 41 годину, оставио је за собом удовицу са четворо сирочади. Мандровић беше један од најученијих свештеника српских, уредан и вредан

да му мало равних има, те је са ваљаности своје стекао леп глас у племенитој и изображеној цркв. општини српској у Пешти а и у читавом народу, нарочито у Банату, где га је један изборни срез за посланика на сабор карловачки изабрао. Лист овај губи у њему вредна стална сарадина. Читаоци наши знаће га из чланака у „Гласу Народа“: „Заблуде и празноверице у нашим пословицама“, у којима је показао, како је заиста у свакој струци књижевној много читао. Штета да у најбољим годинама мушким оде са овога света. Лака му црна земља била!

(Таков нам подобајет архијереј.) Владика Штросмајер из Ђакова, поклонико је на фонд на потпомагање потребних ученика на великој школи у Загребу 10.000 ф. Додуше наши имају толико плате за читаву годину, али има и католички владика, који имају и више од Штросмајера, па омет не чине толико за народ.

(Солгабирову нема суда.) У жупанији Баршкој изумео је неки солгабиров неки кавез са гвоздени клинци у који је мећао људе кад их је мучио на одају. Мученици су Словаци били. Жупану буде то јављено, али овај солгабиреву ништа не учини, него шта више кад је министар дознао за ствар и питао жупана хоће ли казнити солгабирову, жупан не само да солгабиреву није ништа учинио, него му је још противно било што се министар у послове жупанијске плеће. Жупан је по том недавно збачен, али да је што солгабиреву учињено о теме се нигде ништа неказује.

(Ил сеселимил љу Србин бити.) У „Суботичком Гласнику“ има писмо из Печуја роду Буњевачком, шокачком и бошњачком, у коме се писац тужи како се у основним школама уче деца свакој науци само на мађарском језику, те позива родољубиве Шоце и Буњевце, да се постарају, да им се на матерњем језику уче деца. Ако то не би хтели да учине они до којих стоји, онда родољуби приватне учитеље по кућама својим да држе, а ако то није могуће, онда вели писац, или да се прави буњевац, шокац и бошњак сели у славну Славонију, Хрватску Србију и у Босну или да овде остане, али Србљином нестане. Писац завршује своје писмо овако: „Мени ништа није теже и жалосније него гледати како се хотимице око тога иде, да нам се народност из наших пучких школа изгуби. Ја велим пред милим родом и пред Богом: да кад се мени и мом детету поучење у матерњем језику ускраћује, онда сам приправан Србљином бити, него моју народност дати упропастити.“ Време је већ један пут, да се пруже у један сноп веже.

(У Петрињи.) ради се на томе, да се оснује шпаркаса и заложарница. До сад је на то име уписано 18.000 ф. а кад буде 24.000 онда ће се писао одпочети.

(Земља се тресла) 15. о. м. у Копривници у Хрватској. (Надаљска просвета. У Надаљу у стану кушљеном за школу отвара се биртија, то јест кавана код зеленог венца.

Умољавају се она госнода читаоци и госнода скупљачи предплате на „Глас Народа“ која што дугује за овај лист до 31. августа т. ј. за прву и другу трећину ове године, да изволе што скорије подмирити свој дуг. Ово их молимо тим пре да учине, што ћемо у противном случају морати изићи на среду са њиховим именима, да се бар види ко подриза корен књижевним подузећима у нас.

Новце ваља слати

Арси Пајевићу,

у Н. Сад.